

باید ضریحا در رفع آن اقدام شود که متعجب بنساخت نفوذ .

رئیس - مجلس بر حسب وظیفه خود هر تلگراف و با اعلامی که میرسد بدولت اطلاع میدهد آنها هم اقدامات خودشان را میکنند . و اما آن مسئله که حاج محمد اسمعیل آقا عنوان کردند از میان نرود سابقا گفتیم حالا هم میگویم مادامیکه یک پولی تهیه نشود و یک سرمایه از اهالی مملکت در یک نقطه جمع آوری نشود تمام زحمات ما بهدر خواهد رفت تمام این افتخاشها از بی پولی است حال مجلس هر اقدامی در این خصوص میتواند بکند که خدمت بزرگی بکند کرده است .

آقای سید محمد جعفر - من از طرف ولایات خودم معلومات زیاد در خصوص بانک و همراهی اهالی آنجا باین اساس دارم ولی دو چیز لازمست اول اطمینانی که مردم بدانند پولی که میدهند ازباین نمرود دوم اینکه در هر ولایتی یک نفر رامین کنند که مردم باو مطمئن بوده پولهای خود را بدهند .

رئیس - مقصود همین است که مردم بچهارراه باید اطمینان حاصل نمایند .

عمادالحکما - این اشخاص که موسس بانک هستند چنانچه کاملا اطمینان دارند باید بکمی برای معین نمایند و اجزائی از برای آن ترتیب بدهند تا مردم بینند و همراهی کنند .

حاج محمد اسمعیل آقا - عرض کردم ترتیب سابق از میان رفت اطمینانی از برای ما بالا نراند این نیست که خود اعلیحضرت هفتصد و پنجاه هزار تومان شرکت میکنند و عایدات دولتی هم وارد بانک میشود .

حاج میرزا آقا - در لزوم تشکیل بانک هیچ شبهه نیست ولی باید بدانیم که بحدیتهای لازم است مردم امنیت مالی و جانی داشته باشند تا همراهی کنند امروز خلق ایران امنیت مالی و جانی ندارند این تقصیر دولت است باید امنیت بدهد تا مردم مطمئن شوند و پول خود را بدهند .

آقای سید حسن ققی زاده هر کس اندکی حس ملی داشته باشد واند کمی هم از اوضاع مملکت بهیر باشد اگر ده روز بنشیند و فکر کند عاقبت تصدیق خواهد کرد که خلق ایران هیچ چاره ندارند جز اینکه از برای رفع اغتشاش و استقلال مملکت بجهه دارند و هر چه میتوانند بدهند هیچ اطمینانی نمیتوانند تا این بان تشکیل شود امروز پیشرفت و منوط به تشکیل بانک ملی است سابقا یک روز انجن گفتگوها کردیم و صورتها نوشتیم که نبی زرافراهم نامییم و در این شهر هنگامه برپا کنیم همکس آن دور تمام مملکت بتابد و مردم از روی غیرت همت کنند و این بانک را دائر نمایند .

آقای میرزا سید محمد حسن - یک اطمینانی از برای مردم لازمست امر شرکت عمومی انجام یافت یا خیر ؟

رئیس - انجام امر شرکت عمومی بمجلس راجع شد مجلس هم اقدامات خود را کرد نتیجه آنرا هم در مجلس قرائت کردند امری آن باد دولت است امروزه که در باب بانک گفتگو شده مذاکره شود که بجائی منتهی شود .

وکیل الرعایا - اطمینان مردم باین است که عایدات دولت ببنک داده شود .

آقای سید حسین - اطمینان مت بدو چیز است یکی - سرمایه که اعلیحضرت و وزراء میدهند یکی هم عایدات دولت ببنک وارد شود در خصوص بانک مذاکرات زیاد بمیان آمد جناب معین النجار شرح اقداماتی که از طرف موسسین بانک تاکنون شده اظهار داشتند که چند فقره پول با اینکه اساسی بانک هنوز مرتب نشده بدولت داده عموم و کلا از این اقدامات موسسین بانک اظهار رضامندی کردند فرار شد مجلا در این خصوص اقدام شود مذاکره در خصوص مطالبات صرافها شد که در خانه وزیر داخله زفته ملتجی شده اند بعضی گفتند که مطالبات ایشانرا باید مشیرالسلطنه بپردازد هستند اشخاصی که مدلل میدارند بر اینکه این حقوق در ذمه مشیر السلطنه است نه دولت و گفته شد که طلب صرافها در پارسل که مطالبه میکنند به این اندازه نبود از کجا اینقدر شد بعضی گفتند که اینها غیر از آن مطالبات سابق دوباره برات خریداری کرده و منافع این چند سال را افزوده باین میزان طلبکار میشوند گفته شد در هر حال باید تحقیق و رسیدگی بحساب اینها شده آنچه که طلبشان هست بطور صحیح اسکا نشان نمایند .

عریضه از رحیم خان چلیبانو بحضور آقای میرزا سید محمد مجتهد ایفاد شده بود قرائت شد مشعر بر استدعا و درخواست عفو و اغماض از تقصیرات او بود آقای میرزا سید محمد جواب را برای مجلس رجوع کردند مذاکرات زیاد بمیان آمد که تحقیق شود و مجازات داده شود بعضی گفتند عجله زنجیر از گردن او برداشته شود احسن الدوله اظهار داشتند که چون این مطلب راجع باذربایجان است خوبست بآنجا فرستاده شود که تحقیقات لازم بعمل آید در این موقع چون آخر مجلس بود دو کلاب آذربایجان هم حاضر بودند مذاکرات تا همین جا ختم شد که بعد از روی تحقیق رسیدگی شود .

مذاکرات روز سه شنبه ۲۰ جمادی الاولی

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات کثرت روز یکشنبه ۱۸ از آقا میرزا طاهر قرائت کردند .

بدایه شروع بقرائت نظامنامه وزارت داخله شد مواد و فصولی که راجع بدستور العمل حکام بود در تنقیح شده بود در مجلس قرائت شد .

پس از قرائت چند فصل رئیس اظهار کردند که تلگرافی از حضرات عبدالعظیم بزنجان شده و از قراریکه میگویند بهمین مضمون چهارده تلگراف بسایر ولایات شده است حالا میخوانند معلوم میشود قرائت شد .

(صورت تلگراف نمره ۹)

از زنجان بطهران حضور مبارک رئیس و اعضای مجلس مقدس دامت برکاتهم ایوم تلگرافی بمضمون ذیل :

حضور حجج اسلام دامت برکاتهم فصلی دائر بحفظ قوانین اسلام و هیئت مجتهدین عظام وسایر اصلاحات مردود و مکنون منکشف عموم متعجب اساس دین متزلزل بجهه پیش آمد غیر معهود اغلب علما بحکم تکلیف مهاجر بزاویه مقدس عازم عتبات موقع اقدامات لازم (فضل الله توری) (احمد العسینی الطباطبائی) (احمد المصطفی عراقی) (علی) (علی اکبر) رسیده آخوند ملا قربانعلی بدست برادرزاده خودش داده بمدرسه شاهی که چند مهست ضمیمه کرده جمعی از اشرار و طلاب راجع

کرده خیال دارند فردا با زافا ایدی برپا نمایند بلکه بتوانند بازاری بسته باشند محض اطلاع عرض شد تاچه وقت خون جگر از این شمس مغیبط بخوریم تاچه اندازه روزگار ولایت این طور خواهد گذشت چرا دولت و اعضای مجلس مقدس حکم این شخص مقدس مغیبط را نمیفرمایند چرا حضرت والا امیر اعظم که ماور تنبیه اشرار است حرکت نمیکرند باندت باک پروردگار شب و روز برای مردم آسودگی و امنیت نیست استعفا داریم در قلع این اشرار اقدام فوری فرمایند والا خیال مقدسه عظیمه دارند و کشتار زیاد خواهند شد .

آقای میرزا سید محمد مجتهد - این تلگراف از کجا و یکی معایره شده .

رئیس - این تلگراف از زنجان بمجلس شده که تلگرافی از طرف جناب حاج شیخ فضل الله بمضونی که قرائت شد با آنجا معایره شده .

آقای میرزا محمود خوانساری - آیا

تلگراف خانه باید مواظب حفظ امنیت باشد یا اینکه تلگرافات را که باعث قتل و غارت است میکنند آیا خیانت نیست ؟

صدیق حضرت - این که تا اکنون گفته

شد که ادارات دولتی بمقاومه داده نشود محض همین است در هیچ دولتی اینگونه تلگرافات نمیشود .

اسدالله میرزا - اولاً در قانون اساسی قید

شده که تلگرافات رمز مجاز است تا نبی صدیق حضرت گفتند که در سایر ممالک اینگونه تلگرافات نمیشود شما هر تلگرافی که از آن مهجرت نباشد بدهید مجایزه میکنند ولی فی الفور ضبطه حاضر است ممانعت مینمایند .

ثانثاً اینگونه تلگرافات در تمام نقاط منتج نتیجه نخواهد شد مگر در دوسه ولایت که مثل حاجی آقا محسن وغیر او باشند .

سیدالحکما - در مسئله تلگرافات رمزی

صحیح است اما این که در همه جامتج نخواهد شد معلوم نیست شاید باعث تولید خیلی فاسدها بشود .

آقای سید حسن ققی زاده - در موفقی که

این تلگرافات رسیده عنوان کردن تلگراف خانه خارج از موضوع اهم است این مطلب باید درجه صدم گفتگو شود ما در اصل اساس گفتگو نمانید تلگراف ریست آزاد است .

آقای میرزا سید محمد مجتهد - چاره

فاسد را باید کرد .

اسدالله میرزا - ممکن است وکلای ولایات

تلگرافی بولایات خود بکنند که معجز تلگرافی رسیده اسباب توحش نشود این اشخاص میخواهند اساس را برهم بزنند (گفتند صحیح است) .

حاج محمد اسمعیل آقا - این تلگراف

را باولایای دولت ارائه نمایند با مشرب علاج کنند یا واگذار بملک نمایند تا خودشان علاج کنند .

آقای میرزا سید محمد مجتهد - خیال این

ها جز فساد چیزی نیست گفتگوی مادر یک کلمه بود که علماء نظار جزو مجلس باشند آنها میکوبند در خارج از مجلس باشند علاوه کاغذی بشاه نوشته که ما مبرویم بقم و تمام علماء راجع کرده وجه کارها می کنیم یعنی که سلطنت شما بیاد برود و از آن گذشته نوشته اند که مجلس باصول از بهر ماساکر

نداشته باشد (توحید) (نبوت) (انفال) (مجاد) من
نمیدانم اینها چه ربطی بمجلس دارد کار از اینها
گذشته بدولت رفع نماید یاوا گذار بملت کند

آقاشیخ یوسف - خدمت اینگونه هیچ
اسلامی که امروز اسلام از وجود مبارکشان هیچانی
دارد عرض می کنم شاهچه اقدامی در پیشرفت احکام
اسلام وجه خدمتی به مسلمین ناکشون کرده اند
کدام مریض خانه را دایر ساختند کدام مدرسه را
تأسیس نمودید جز این که منتهیات شرع شیوع داشت
و شما مسئول بخورد بودید حالا که خاق به جان
آمده میخوانند حفظ اسلام ومملکت را بکنند منامت
می نمایند.

وکیل الرعایا - همین که گفته شد رفع آن
هارا از وزارت داخله بخوانند صحیح است و در
حقیقت این گونه اشخاص مستحق مجازات سخت
می باشند.

آقامیرزا فضلعلی آقا - از نجوست دوظلم
ما باین مجلس رسیدیم یکی از دیوان یکی از چنین
علماء هیچوقت ما چنین علماء را علماء نمی دانستیم
حالا هم نخواهیم دانست ولی تا حال با ما راه رفتند و
مامم با آنها راه رفتیم اما بعد از این باید بمردم
فهماند که آنها جزو علماء نیستند و در این تلکراف
ذکر شده که جناب ملا قربانعلی اقداماتی نموده
معلوم نیست چه کرده باشد ایشان مخالف مشروطیت
نیستند اگر نسبت داده شود ظلم است پس باید
تحقیق کرد که ایشان هم مخالف با مشروطیت هستند
یا نه ؟

آقامیرزا سید محمد مجتهد - جناب آخوند
هیچوقت ارخانه بیرون نیاید و خبر از جانی ندارد
اینها کار آدمهای ایشان است.

لسان الحکما - خوبست حجج اسلام تلکرافی
با آخوند مخایر نمایند.

آقامیرزا سید محمد مجتهد - نمر ندارد
نمیکنند باز برسد.

مؤتمن الممالک - جناب آخوند را هر قدر
منزه بدانید صحیح است ولی اتباع ایشان در نهایت
شرارت هستند.

آقا سید حسن تقی زاده - باز عرض میکنم
که مذاکره در تلکراف خانه و کسان جناب آخوند
نباید بشود اول باید کسی که در اینجا باعث این
مفسده شده و در حقیقت باعث قتل حکومت زنجان
و همچنین سب افتشاش مای سایر ولایات گردیده
چاره او را باید کرد.

آقامیرزا سید محمد مجتهد - آنچه لازمه
مساعدت نبود باین مرد کردیم بیغام دادیم آدم
فرستادیم و گفتیم اگر اطمینان میدیدید خودمان
بیاییم شما را بیاوریم و ملت را وادار نمائیم
که از شما استقبال نماید ابدأ متقاعد نشد و جز
تخریب اساس مشروطیت هیچ فرضی ندارد.

حاجی میرزا ابراهیم آقا - اعتقاد بنده این
است که این نوع علماء ضررشان بر اسلام از همه
چیز زیاد تر است بعد از آنکه حضرت حجة الاسلام
آن اقدا را فرمودند اساس مشروطیت در اسلام
برقرار شد و بر تمام عالم خودمان میرمن گردید
که اسلام مانع از تمدن و ترقی نیست ولی
وقتیکه چنین شخصی پیشوا باشد که رشوه بگیرد
و خاک مملکت را بفرورد بدست سستی عقاید اکثر
عوام بخواند شد واجب گمان میکنند که اسلام

مانع از ترقیست پس باید مفری اینگونه علماء را
بمردم کرد.

آقاشیخ حسین - میفرماید این صدارا بشام
مؤکین برسانم که ما رحمت حضرت حجة (ص) (ع)
هستیم آنحضرت امر فرموده اطاعت عالم را بنانیم
ولی آن عالم باید دارای سه صفت باشد سائنا ندرینه
تار کالویه مطیعاً لامر مولاه و وقتیکه دارای این سه
صفت نباشد آن عالم هم مثل سایر ناس است و واجب
الاطاءه نیست.

حاج سید عبدالحمین شهبانی - بنا شد
کسیکه فتنه در بلاد اسلام بکنند آن آیه که در
این اینصوم وارد شده باید خوانند و حکش معلوم
است حال من نیگوریم که بعضی این تلکراف مردم
بهم خواهند ریخت ولی امروزه تکلیف این است که
تمام یکی شده حفظ امنیت اسلام را نمایند شما که
وکلانید و علماء حاضر ندیده شهبه هستی ای که میکوبید
و مکتوبات خواطر مکشوف این مرد میخواند تمام
را نسبت بکفر بدهد یک علاجی بکنید آن فصل
نظارت علماء که بجهة حفظ اسلام ضمیمه قانون اساسی
شده بجهه جائلکرافات سکتید و بمردم بفهمانید که
این مرد فرضی جز فساد ندارد و اینکه گفته شد
باید از دولت رفع این مفساد خواسته شود باید
طوری خواست که دیگر دولت غیر از چاره
نوری مفری نداشته باشد.

آقاشیخ یوسف - ای آقایان علماء نجف
شیخ را نمی شناسند خدمت آقای حاجی میرزا حسین
نوری بودم میفرمود این وجود طوری مستشرق
در دنیا و مفعول بفساد است که مثل ندارد.

**مذاکرات پنجشنبه ۲۲ جمادی الاولی
دارالشورای ملی**

خلاصه وقایع و مذاکرات روز سه شنبه ۲۰ را
آقا سید محمد تقی قرائت کردند.

آقا سید محمد تقی - مسئله مهی است که
باید جلو گیری شود گویا خبر کرده اند که فردا خلق
با اسلحه بمسجد شاه بروند در این مراع حق الامکان
باید از فتنه جلو گیری شود.

حاجی محمد تقی - از طرف وزارت داخله
در اینخصوص چه اقدامی شده است ؟

آقامیرزا سید علی تقی - اینکه از وزارت
داخله تاملین خواسته میشود محض آنست که خلق یاره
اقدامات نکنند که دفع فاسد اقدامه بشود.

حاج محمد تقی - پریروز فرار شد در ۲۴
ساعت وزیر داخله اقدامات فوری بکنند که رفع
قائله بشود اگر نکرد خود ملت اقدام کنند
چطور شد ؟

آقا سید محمد تقی - ملت خود بخود حق
ندارد اقدامی بکنند در این موقع باید از طرف مجلس
جلو گیری شود که اسباب مسئولیت نباشد.

آقاشیخ حسین - معلوم نیست که ملت می
خواهد کارهای شرارت آمیز بکنند البته آنها هم
مسلمان هستند بواسطه آن تلکراف بهیجان آمده اند
آنقدریکه ملت از مجلس فرمان بردار است از وزارت
داخله نیست هر گاه متفق هستیم اعلانی از طرف مجلس
بشود که ملت اقدامی نکنند تا خود مجلس بتدابیر
عملی رفع این قائله را بکند.

حاج سید عبدالحمین شهبانی - این
مطلب صحیح و سندیست و است ولی باید تهدید که چطور

میباشند مجلس از این فتنه جلو گیری کند آیا اشخاصی
که از طرف وزارت داخله و حکومت متصدی کار
هستند و باید جلو گیری کنند آنها باید رفع کنند یا
اینکه واگذار بمجلس کنند و مجلس را باین جزئیات
مشغول نمایند.

آقاشیخ حسین - اولاً این فتنه را باید رفع
کرد ثانیاً درصدد اصلاح باید برآمد.

حسام الاسلام - اینکه دوستان شیخ با ایشان
نسبت میدهند که شیخ درد دین دارند خلاف است
چون شیخ اجرت گرفته یا باید کار را بیاچام برساند
یا اینکه باید ترتیبات روحانی مجلس بکلی با ایشان
وگذار شود.

احسن الدوله - بنده تا حال حماله العطب
شنبه بودم مصداقش را دیدم و کلا هستند در انجمن
هرایش تا حال چهاردهم تظلمات این مردم راجع
ببعضی وزارتخانه شده یک جواب مسکتی نداده اند
از طرف دیگر کارهای فوق العاده مهم میکنند کاری
از مجلس کم نکرده می افزایند.

صدر نظری - تا کنون بتجربه معلوم شده
است که هر وقت از مجلس اختطاری شد که فلاجا
را اصلاح نمایند بمسامحه میگذرانند تا بعد از آنکه
آنچه را باید ننمود شده خلق دست کشیدند آنوقت
می نویسند اصلاح کردیم در فقره حضرت عبدالعظیم
هم همینطور است.

مستشار الدوله - نه این است که وزارت داخله
در اینباب ساکت باشد دیروز در کمیسیون مایه بودیم
معاون وزارت داخله را خواستند و خیلی صحبت شد
دیشب در شمعان خدمت آقای آقا سید عبداللهمجتهد
بودند و درصدد بر آمده بالاخره قرار شد که دو نفر
یکی از طرف علماء بطور نصیحت و یکی از طرف
دولت بطور تهدید بروند و بشیخ اظهار کنند که
عجالة بودن در اینجا صحیح نیست چندی برود به
یقین تاریخ این قائله بشود البته حالا اقدامات لازمه
را خواهند نمود.

آقا سید حسن تقی زاده - معنی مساوات این
است که تمام افراد مردم در کار خوب و بد مساوی
باشند هر که خوب کرد خوب باشند و هر که بد
کرد بد سابق بر این هر گاه یک حمالی یک کار بدی
میگرد او را میرغضب میکردند ولیکن این مرد باین
منسده هائی که برپا کرد هنوز امر مشتبه است و یاره
ملاحظات میشود آن مسئله قزوب آن مسئله زنجان
و جاهای دیگر پس ملاحظه و ببخورد است باید
مفسدین را دفع و فتنه را رفع نمود و آرز
روزیکه گفتگو شد همه احوست گفتند حال
امروز میگویند صحیح نیست معلوم میشود مجلس
باین مفسدین اهمیت میدهد من برملا میگویم
در کمیسیون بعد از گفتگوی زیاد قرار شد که دولت
جداً با آنها حکم کند که بروند شمیرانات چنانچه
مضالفت کردند آن وقت آنها مخالف دولت

مجلس و ملت خواهند بود و در آن حال دولت باید
به نظر یاقی گری با آنها نگاه کند و هر کدام از
آنها که بشهر بیایند بحکم قانون مجازات شوند
و در صورت امتثال و اطاعت امر دولت و ملت کمال
احترام را از آنها خواهد کرد که بدون حدوت
مفسده بروند

معین التجار - عقیده بنده این است که ابدأ
ملت با آنها طرف نشود و هتک احترام زاویه متدس
هم فرام نکرده دولت با علمای اعلام رفع قائله
را بکنند.